Burger, militair, burger...

✵ ✵ ✵ Dat de gemiddelde Nederlandse staatsburger verlangend en reikhalzend uitziet naar het vreugdevolle moment waarop hij onder de wapenen zal worden geroepen voor het vervullen van zijn militaire dienstplicht, is een stelling die — voorzichtig uitgedrukt — slechts kan worden verkondigd uit een positie, lichtelijk bezijden de waarheid. De opgelegde plicht wordt immers zelden als aangenaam ervaren: de leerplicht is reeds door vele generaties met hete tranen betreurd, en met de belastingplicht is het al even bedenkelijk gesteld. Voor het merendeel der jongeren biedt dan ook de gedachte aan het „in dienst moeten" zeker geen aanlokkelijk vooruitzicht, te meer omdat het een onderbreking teweegbrengt in hetgeen de jeugdige *burger* zich had voorgenomen. Het is daarom alleszins begrijpelijk als zo'n jongeman er weinig voor voelt, van status te moeten veranderen en *militair* te worden, ook al is het voor een beperkte tijd.

In tegenstelling tot deze *verplicht* dienenden is het wel heel anders gesteld met hen wier intrede in de militaire organisatie *vrijwillig* geschiedde. Van hen mag worden aangenomen — althans, dat ligt in de rede — dat zij de kansen en mogelijkheden van een loopbaan in de burgermaatschappij hebben afgewogen tegen die van een militaire carrière en dat zij een bewuste keuze hebben gedaan. Voor hen is dan ook van een „moeten" geen sprake; integendeel, zij zijn als regel ingenomen met het „mogen".

Het is eigenlijk in het geheel niet verwonderlijk dat bij de reversie van het statusveranderingsproces, als de militair weer tot burger wordt, ook de daarmee gepaard gaande gevoelens een zelfde omkering vertonen: de *dienstplichtige* „mag" en de *vrijwillig dienende* „moet" eruit, de eerste vaak verheugd en de laatste niet zelden bedrukt. Nu moge die gemoedsgesteldheid over en weer verklaarbaar zijn, dat neemt niet weg dat er toch klaarblijkelijk wel iets aan schort. En dan behoeft het nauwelijks betoog dat de *voldoening* van de ene categorie minder reden tot bezorgdheid zal zijn dan het *onbehagen* van de andere: wie het ernst is met het welzijn van de mens, zal met dat onbehagen zeker geen vrede kunnen en mogen hebben.

De logische consequentie van het vorengeschetste kan bezwaarlijk anders zijn dan dat de *personeelszorg* in het bijzonder dient te worden gericht op het begeleiden van enerzijds de burger die verplicht militair wordt en anderzijds de militair die verplicht burger wordt. Het zijn immers díé wisselingen waar de onlust als overgangsverschijnsel het sterkst wordt ervaren.
De moeilijkheid is evenwel dat personeelszorg hoog in het vaandel mag zijn geschreven, maar dat de praktische toepasing daarvan nog slechts in een pril beginstadium verkeert. Met name voor wat betreft de onderhavige problematiek zou mogen worden gezegd dat de experimentele fase nog gaande is, zeker nog niet geheel is afgesloten, en dat een voorzichtige aanloop is genomen op basis van de tot dusver vergaarde ervaring: het elders in dit nummer opgenomen artikel van Ikol K. L. R. J. Lautenslager geeft daarvan duidelijk blijk.

In dit verband nu lijkt het zinvol, te waken tegen een te zeer overtrekken van deze personeelszorg. Zeker waar met het begeleiden van de overgang uit de ene status naar de andere eerst zo kort geleden is begonnen, kan maar beter niet te veel hooi worden genomen op de nog onvoldoende beproefde vork!
Het is daarom raadzaam, en een daad van wijs beleid, dat deze vorm van personeelszorg zich voorshands niet primair richt op hen die hun militaire carrière hebben voleindigd en die nu, geheel en al volgens de geldende regels, de dienst verlaten omdat zij een bepaalde leeftijdsgrens hebben overschreden. Ongetwijfeld zullen er daaronder velen zijn die nog vitaal genoeg zijn om in

willekeurig welke functie een uiterst waardevolle produktie te kunnen leveren; immers, de krijgsmacht spande voor hen het finishdoek een aantal ronden eerder dan de oorspronkelijke afspraak was, en bijgevolg zal het niemand bevreemden dat zij nog ruimschoots genoeg adem over hebben voor verscheidene extra kilometers. Maar het zou te ver gaan indien het militaire apparaat zou worden belast met de verplichting, een ánder stadion te vinden voor het alsnog opgebruiken van dat energierestant: dát is iets wat personeelszorg wel „mag", maar niet „moet"!

Inderdaad is het juist, dat de begeleiding en bijstand zich in eerste aanleg concentreren op die categorieën wier militaire status, *al dan niet vrijwillig,* toch onmiskenbaar *van tijdelijke aard* was. Om het in de termen van vorenstaande beeldspraak te zeggen: hun rondjes in het militaire stadion waren in wezen slechts de „warming up", voorafgaande aan hun eigenlijke start als burger.

Niemand zal kunnen ontkennen dat de personeelszorg voor deze categorie een krijgsmachtverantwoordelijkheid van de eerste orde is.
Uit het geheel der activiteiten, waarmee de personeelszorg de overgang naar de burgermaatschappij begeleidt, mag wel worden geconcludeerd dat die verantwoordelijkheid ook metterdaad wordt beseft en aanvaard. Daarbij is het — zeker in de huidige tijd, waarin de werkgelegenheid niet overmatig beschikbaar komt — begrijpelijk wanneer die zorg zich toch ook steeds meer zal moeten gaan uitstrekken over hen die verheugd zijn „eruit te mogen".
Van een afronding van het stelsel van personeelszorg zal echter eerst kunnen worden gesproken wanneer er óók een oplossing kan worden gevonden voor het onbehagen van hen die *verplicht* van burger tot militair worden om dan enkele ronden te gaan meedraaien in de krijgsmacht, doch wier „warming up" elders heeft plaatsgevonden en die daarbij door anderen werden gecoacht.

